

*Wojciech Urbaniak**

ŚWIATOWY RYNEK DYWANÓW W LATACH OSIEMDZIESIĄTYCH

Dywany należą do finalnych wyrobów włókienniczych. Ze względu na technologię wytwarzania można je podzielić na węzłkowe, tkane, igłowe, igłowane. Inny podział rozdziela dywany na wytwarzane ręcznie i maszynowo. Według rodzajów użytych surowców dywany można podzielić na wełniane, bawełniane, jedwabne, z włókien chemicznych, mieszane.

Dywany są artykułem, którego zakup może być odłożony (opóźniony), stąd wielkość sprzedaży jest silnie uzależniona od wahań koniunktury gospodarczej i kształtowania się dochodów ludności. Duży wpływ na popyt w dziedzinie dywanów i wykładzin wywierają także rozmiary działalności budowlanej.

W latach osiemdziesiątych struktura produkcji dywanów wśród najważniejszych producentów uległa jedynie niewielkim zmianom. Tabela 1 prezentuje największych producentów dywanów.

Czołowe miejsce w wytwarzaniu dywanów przypada Stanom Zjednoczonym. W 1988 r. na kraj ten przypadła prawie połowa wytwarzanych na świecie dywanów i wyrobów dywanowych. W stosunku do roku 1980 pozycja tego kraju uległa umocnieniu.

Drugim producentem, znacznie mniejszym, ale wyraźnie wyprzedzającym pozostałych jest Belgia.

Na liście największych producentów dominują kraje europejskie (plus USA). Uwagę zwraca stosunkowo daleka (jak na możliwości tego kraju) pozycja Japonii – szósta. Wśród czołowych producentów nie występują także kraje nowo uprzemysłowione. Korea Południowa zajmuje odległe 21 miejsce, ze znikomym udziałem w produkcji światowej. Polska jest 15 światowym producentem danych wyrobów.

Dywany należą do grupy artykułów włókienniczych, w których krajom wysoko rozwiniętym udało się utrzymać swoją pozycję jako pierwszorzędných

* Adiunkt w Katedrze Handlu i Finansów Międzynarodowych UŁ.

Tabela 1

Produkcja dywanów w niektórych krajach

Kraj	1980		1988	
	w tys. m	udział w produkcji światowej (w %)	w tys. m	udział w produkcji światowej (w %)
USA	904 859	43,80	1 110 535	48,25
Belgia	182 054	8,81	301 708	13,10
Niemcy	152 952	7,40	153 367	6,65
Wielka Brytania	138 204	6,68	152 045	6,60
ZSRR	93 415	4,52	118 369	5,12
Japonia	93 546	4,53	102 423	4,43
Holandia	59 656	2,89	80 390	3,48
Francja	51 055	2,47	62 057	2,69
NRD	30 698	1,49	43 995	1,87
Australia	30 582	1,48	36 670	1,61
Czechosłowacja	28 087	1,35	32 246	1,39
RPA	23 122	1,11	20 211	0,87
Jugosławia	20 173	0,96	16 321	0,69
Hiszpania	16 123	0,78	.	.
Polska	15 659	0,72	15 817	0,66
Szwecja	13 731	0,66	.	.
Austria	11 437	0,55	11 519	0,48
Meksyk	782	0,38	11 236	0,47
Turcja	98	0,004	8 398	0,36
Węgry	6 402	0,31	6 759	0,30
Korea Południowa	.	.	4 706	0,21
Bułgaria	5 384	0,26	3 422	0,13
Irlandia	.	.	3 458	0,15
Finlandia	5 248	0,25	1 860	0,06
Świat ogółem	2 065 290	100	2 301 540	100

Źródło: *Industrial Statistics Yearbook 1988*, United Nations, New York 1990.

producentów. Wśród 10 najważniejszych wytwórców dywanów 8 to kraje należące do grupy wysoko rozwiniętych.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że tab. 1 prezentuje największych producentów dywanów w ujęciu ilościowym (w tys. m²). Dywany są natomiast bardzo zróżnicowane cenowo. W ujęciu wartościowym wśród czołowych producentów dywanów pojawiłyby się kraje, w których wytwarza się je ręcznie (w dużych ilościach): Iran, India, Chiny. Dywany tego typu posiadają znacznie wyższą wartość.

Stwierdzenie to znajduje pewne potwierdzenie w tab. 2 prezentującej najważniejszych światowych eksporterów dywanów (wartościowo), wśród których Iran i India zajmują czołowe miejsca – drugie i trzecie.

Tabela 2

Najwięksi eksporterzy dywanów i wyrobów dywanowych
(SITC-659) w 1989 r.

Kraj	W tys. USD	Udział w eksporcie światowym (w %)
Belgia	1 316 254	21,56
Iran	608 561	9,97
India	572 373	9,37
Holandia	534 276	8,75
RFN	444 285	7,28
USA	355 573	5,83
Pakistan	282 075	4,62
Syria	265 150	4,34
Wielka Brytania	250 235	4,10
Dania	151 309	2,48
Nepal	110 350	1,81
Turcja	101 562	1,66
Francja	98 633	1,62
Afganistan	92 567	1,52
Hongkong	91 398	1,50
Szwajcaria	79 405	1,30
Kanada	78 317	1,28
Austria	75 783	1,24
Maroko	61 038	0,99
Włochy	56 868	0,93
Meksyk	51 906	0,85
Nowa Zelandia	45 286	0,74
Świat ogółem	6 103 821	100

Źródło: *International Trade Statistics Yearbook 1989*, United Nations, New York 1991.

W wywozie dywanów pozycja Belgii jest zdecydowanie najsilniejsza (22-procentowy udział w 1989 r.). Warto zauważyć, że 8 największych eksporterów dostarcza 70% dywanów na rynek międzynarodowy.

Wśród eksporterów występują zarówno kraje europejskie, jak i zachodnio- i środkowoazjatyckie dostarczające dywanów wysokiej jakości, wytwarzanych technikami tradycyjnymi. W przeciwieństwie do przemysłu odzieżowego, bawełnianego brak jest krajów nowo uprzemysłowionych. W światowym eksporcie dywanów nie zanotowano zmian strukturalnych, będących odzwierciedleniem ekspansji krajów nowo uprzemysłowionych, a charakterystycznych dla handlu międzynarodowego innymi grupami wyrobów włókienniczych i odzieżowych.

W imporcie, prezentowanym w tab. 3 najważniejszymi uczestnikami rynku międzynarodowego są kraje wysoko uprzemysłowione, ale obok

Tabela 3

Najwięksi importerzy wyrobów dywanowych (SITC-659) w 1989 r.

Kraj	W tys. USD	Udział w imporcie światowym (w %)
Niemcy	918 558	17,1
USA	547 325	10,2
Wielka Brytania	538 773	10,0
Francja	527 688	9,8
Japonia	376 113	7,0
Holandia	352 619	6,6
Szwajcaria	257 260	4,8
Belgia	213 828	3,9
Arabia Saudyjska	190 988	3,6
Szwecja	149 778	2,8
Włochy	140 455	2,6
Kanada	134 015	2,5
Austria	122 487	2,3
Norwegia	111 591	2,1
Hongkong	109 570	2,0
Dania	76 709	1,4
Australia	72 807	1,3
Zjednoczone Emiraty Arabskie	67 994	1,2
Irlandia	48 131	0,9
Hiszpania	36 937	0,6
Świat ogółem	5 369 053	100

Źródło: Jak w tab. 2.

państw europejskich i USA występuje tu także Japonia (na piątym miejscu). W pierwszej dziesiątce mieści się także Arabia Saudyjska.

Dynamiczny rozwój amerykańskiego przemysłu dywanowego rozpoczął się w końcu lat pięćdziesiątych. Wiązał się on z zastosowaniem techniki igłowej i przędzy poliamidowej jako materiału do produkcji. Umożliwiło to wytwarzanie wykładzin dywanowych po niskich stosunkowo kosztach produkcji. Wyroby te na rynku amerykańskim stały się na tyle tanie, że dały możliwość pokrywania nimi całych powierzchni mieszkań. Wysoki i rosnący popyt wewnętrzny dał amerykańskiemu przemysłowi dywanowemu dynamikę porównywalną jedynie z „młodymi przemysłami” (*young industries*).

Pod koniec lat siedemdziesiątych amerykański przemysł dywanów zaczął odczuwać narastające zjawisko nasycenia się rynku. Na początku lat osiemdziesiątych przemysł ten stał się jedną z gałęzi produkcji o najniższej efektywności. Podstawą procesów dostosowawczych, które nastąpiły później były fuzje, wykupywanie pojedynczych zakładów i całych firm wytwarzających wyroby dywanowe. W okresie 1986–1988 44 większe zakłady zmieniły swoich

właścicieli. W latach następnych proces ten uległ jeszcze nasileniu. Mimo to w przemyśle dywanowym USA nie nastąpił jakiś istotny wzrost stopnia koncentracji. Dla porównania w 1980 r. 10 największych firm kontrolowało 47% sprzedaży, a w 1988 – 50,1%¹. Stało się tak w wyniku szybkiego rozwoju małych i średnich firm, które poprzez operowanie w bardzo wąskich niszach znalazły miejsce na rynku. Wydaje się, że w nadchodzącym okresie rozwój tych właśnie firm przyczyniać się będzie w decydującej mierze do poprawy pozycji przemysłu USA.

Przemysł amerykański ukierunkowany jest na produkcję wykładzin opartą na technice igłowej. Podstawowym surowcem do produkcji są włókna poliamidowe (80%).

Rynek amerykański jest traktowany przez rodzimych producentów jako bardzo chłonny, co wydatnie ogranicza ich zainteresowanie rozwojem eksportu. Niewielki jest także udział importu w zaspokajaniu potrzeb konsumentów. Odpowiednie relacje w II połowie lat osiemdziesiątych kształtowały się następująco:

$$\frac{\text{eksport}}{\text{produkcja}} = 2,5\%$$

$$\frac{\text{import}}{\text{sprzedaż na rynku wewnętrznym}} = 3,5\%$$

Przedmiotem importu są głównie wysokiej jakości wyroby wełniane. Mimo relatywnie niewielkiego znaczenia wyrobów zagranicznych na rynku USA, globalne rozmiary przywozu są na tyle znaczące, że USA zajmują drugie-trzecie miejsce w światowym imporcie tekstylnych pokryć podłóg (SITC-659) i posiadają 10-procentowy udział w światowym imporcie w tej grupie wyrobów.

Belgia jest drugim największym producentem dywanów na świecie, wyprzedzając inne kraje – Niemcy, Wielką Brytanię, Francję, Japonię. Pozycję swą utrzymuje już od wielu lat. Wśród przyczyn, które złożyły się na ten stan podkreśla się rolę państwa, stwarzającego dogodne podstawy rozwojowe, okazującego znaczną pomoc zwłaszcza w okresach kryzysowych, pomoc obejmującą wykupywanie bankrutujących przedsiębiorstw i ich odsprzedaży po znacznie niższych cenach. Wśród innych czynników, które złożyły się na utrzymującą się bardzo silną pozycję belgijskiego przemysłu dywanowego wymienić należy²:

¹ F. O'Neill, Changing in the US Carpet Industry, „Textile Outlook International”, September 1989.

² G. Crawshaw, Carpets: World Manufacture and Markets, „Textile Outlook International”, January 1987.

- dywersyfikowanie działań marketingowych w stosunku do rynków o małej, średniej i wysokiej konsumpcji dywanów w przeliczeniu jednostkowym;
- wyroby, przeznaczone dla najwyższych segmentów rynku cechują się wysoką jakością i dużym zróżnicowaniem, wspierane są poprzez odpowiednie systemy dystrybucji oraz różnego rodzaju i różne typy promocji;
- wyroby standardowe dla masowego odbiorcy wytwarzane są przy osiągnięciu wysokiej wydajności pracy, co umożliwia ich sprzedaż po stosunkowo niskich cenach;
- przemysł posiada nieskomplikowaną strukturę zarządzania, wpływającą na wysoką elastyczność produkcji;
- dobra znajomość języków obcych (plus francuski jako ojczysty dla połowy Belgów) ułatwia nawiązywanie kontaktów stymulujących eksport;
- długa tradycja wytwarzania wyrobów włókienniczych stworzyła świadomość wagi czynnika mody i preferencji konsumentów;
- wysoko kwalifikowani pracownicy są w stanie efektywnie pracować, stosując najnowocześniejsze rozwiązania technologiczne, co jest wynikiem zarówno belgijskiego systemu edukacyjnego, jak i nabytego doświadczenia;
- przemysł belgijski konsekwentnie inwestuje w nowe technologie, wyposażenie i ludzi.

Będąc wielkim producentem i eksporterem Belgia nadal rozwija produkcję w szybkim tempie. W okresie 1985–1990 produkcja ta (w wymiarze ilościowym) wzrosła o 47%³.

W produkcji większość stanowią dywany igłowe. Relacje pomiędzy produkcją dywanów tkanych a igłowych układały się następująco (w %)⁴:

	1986	1990
tkane	23,6	23,5
igłowe	76,4	76,4

Struktura ta w okresie 1986–1990 nie uległa więc żadnym zmianom.

Wśród wyrobów igłowych duży udział stanowią dywany niskiej jakości z włókna poliamidowego i polipropylenowego. Udział tego rodzaju wyrobów jest zdecydowanie najwyższy wśród wszystkich znaczących producentów dywanów. Stanowi on jednak efekt działania tylko jednej firmy, która w swej strategii przyjęła dążenie do zwiększenia tą drogą swego udziału w rynku.

W strukturze zużywanych w produkcji dywanów igłowych włókien, podobnie jak w USA, przeważają poliamidowe. Udział wszystkich włókien syntetycznych wzrósł z 86% w 1986 r. do 91% w 1990 r.⁵ W przeciwieństwie

³ Na podstawie: „Marketing in Europe” 1992, No. 351.

⁴ Tamże.

⁵ Tamże.

do USA podstawą zbytu belgijskich wyrobów dywanowych jest eksport. Tu sprzedawane jest ponad 90% produkcji. Strukturę geograficzną eksportu przedstawia tab. 4. Zdecydowana większość dywanów kierowana jest na rynek EWG. Dywany tkane tradycyjnie są sprzedawane we Francji i Niemczech, gdzie stanowią ważny element wyposażenia wnętrz. Z kolei kraje arabskie są największymi odbiorcami tkanych kilimów (małych dywanów). Szybko rozwija się eksport wyrobów igłowych do Niemiec i Wielkiej Brytanii dla potrzeb przemysłu samochodowego. Rolę Belgii na światowym rynku dywanów w sposób syntetyczny określa jej udział w światowym eksporcie – 21,6% w 1989 r. Od lat Belgia jest największym dostawcą dywanów na rynku międzynarodowym.

Tabela 4

Struktura geograficzna eksportu dywanów i wyrobów dywanowych Belgii w 1989 r. (w %)

Kraj	Wielkość eksportu w mln USD	Udział w %
Niemcy	366,0	27,8
Francja	257,1	19,5
Wielka Brytania	247,9	18,8
Holandia	207,5	15,8
Szwajcaria	45,1	3,4
Włochy	35,0	2,7
Austria	26,0	2,0
Dania	22,0	1,6
Szwecja	18,3	1,4
Norwegia	15,1	1,1
Japonia	10,1	0,8
Irlandia	6,5	0,5
Australia	3,4	0,3
Hiszpania	3,2	0,2
Hongkong	1,7	0,1
Ogółem	1 316,3	100,0

Źródło: Jak w tab. 2; obliczenia własne.

Niemcy są trzecim największym producentem dywanów na świecie. W strukturze produkcji większy niż w innych krajach jest udział dywanów igłowanych, niższy wełnianych. Oczywiście największe znaczenie odgrywa wytwarzanie dywanów igłowych. W produkcji dywanów tkanych, wyraźnie większą rolę odgrywają wyroby z bardzo niskiej, gęstej przędzy oraz z przędz cienkich (w przeciwieństwie do standardów innych krajów). Struktura zużycia włókien przypomina amerykańską – w 88% są to włókna poliamidowe.

W 1988 r. na terenie Niemiec dywany wytwarzane były przez 66 firm. Ich liczba w przeciągu lat osiemdziesiątych systematycznie spada. Uważa się, że koncentracja produkcji oddziałuje pozytywnie na pozycję konkurencyjną niemieckich wytwórców zarówno wobec importu, jak i na rynkach międzynarodowych. Niemcy, będąc największym światowym importerem wyrobów dywanowych, zajmują piąte miejsce w gronie największych eksporterów. Za granicą sprzedawane jest ok. 28% produkcji, w strukturze odpowiadającej zasadniczo strukturze wytwarzania. Do największych odbiorców wyrobów niemieckich należą: Holandia, Szwajcaria, Francja, Wielka Brytania.

Mimo wysokiej produkcji Niemcy są importerem netto wyrobów dywanowych, udział towarów zagranicznych w pokrywaniu potrzeb rynku wynosi tu aż 50%. Dywany przywożone są przede wszystkim z Belgii, w mniejszym stopniu z Holandii (tab. 5).

Tabela 5

Struktura geograficzna importu dywanów i wyrobów dywanowych
RFN w 1988 r.

Wyszczególnienie	Wartość w mln USD	Udział w %
Belgia	474	41,8
Holandia	200	17,7
Maroko	70	6,2
Pakistan	55	4,9
Turcja	48	4,2
Wielka Brytania	45	4,0
Dania	43	3,8
Austria	38	3,4
Szwajcaria	25	2,2
Inne*	135	11,8
Ogółem*	1 133	100,0

* Wraz z Iranem i Indią.

Źródło: *International Trade Statistics Yearbook 1988*, United Nations, New York 1990; obliczenia własne.

Nadchodzący okres powinien cechować się pewnym wzrostem sprzedaży dywanów na rynkach krajów wysoko rozwiniętych. Wpływać na to będą dwa czynniki⁶:

- wzrost wolumenu sprzedaży na rynku kontraktowym;
- wzrost popytu na wyroby o coraz wyższych parametrach jakościowych.

Na rynkach krajów o średnim poziomie rozwoju możliwości wzrostu sprzedaży leżą przede wszystkim w dziedzinie wykładzin dywanowych.

⁶ Na podstawie: *Interior Textiles from Belgium 1990. Perspective*, Belgian Institute for Textile and Apparel, Bruxelles 1991; G. C r a w s h a w, *Carpets...*

Potencjalnie największy rynek zbytu stanowią kraje najbiedniejsze, jednakże popyt z ich strony będzie dość ograniczony z uwagi na niewielką siłę nabywczą ludności. Obszarami o najbardziej obiecujących perspektywach wzrostu zbytu wydają się być obszar Europy Południowej oraz kraje nowo uprzemysłowione Azji, gdzie dotychczasowy poziom konsumpcji dywanów jest niski, a osiągnięty poziom rozwoju i jego perspektywy pomyślne. Wskazuje się np. Japonię, której tradycje nie były związane z użytkowaniem dywanów, a w której mimo to nastąpił w tej dziedzinie duży wzrost w ostatnim 20-leciu, spowodowany zwiększeniem się dochodów ludności i upowszechnieniem europejskich wzorców kulturowych.

Na zasadzie analogii uważa się, że tą drogą kroczyć będą w nadchodzącym okresie także kraje nowo uprzemysłowione, np. Korea Południowa.

Wskazuje się także na pojawienie się dużych możliwości zbytu dywanów w krajach Europy Wschodniej. Wymienia się Polskę jako kraj, który stanowić może duży rynek zbytu dla wyrobów dywanowych w nadchodzącym okresie lat dziewięćdziesiątych.

Wojciech Urbaniak

THE STRUCTURE OF THE WORLD EXPORT OF CARPETS

The Western countries dominate in the world production and trade of carpet products. In the last decade there have not been any major changes in this field. The USA which is the biggest carpet producer sells most of its output in the domestic market.

However, Belgium, the leading exporter of carpets maintains its position due to certain stimulating activities. Germany has lately become one of the main exporters of carpet goods, being simultaneously the bigger importer.

In the 90's one should expect growing demand in this sector especially in the NICs and the South and Western European countries.